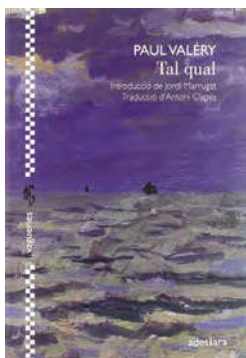

ELS CRÍTICS

literatura
RAMON PLA I ARXÉ

A *Tal qual* es publiquen, per primera vegada en català, els vuit reculls de breus reflexions que Paul Valéry va escriure, dia rere dia, «a la matinada», durant dècades. Parla de les grans qüestions —literàries, filosòfiques, socials— que van interessar sempre Valéry. En la *Introducció*, Jordi Marrugat explica els constants vincles de Valéry amb la cultura catalana noucentista.

Dispers però estimulant

Tal qual
PAUL VALÉRY

Traducció d'Antoni Clapés
Adesiara editorial, 2020
450 pàgines

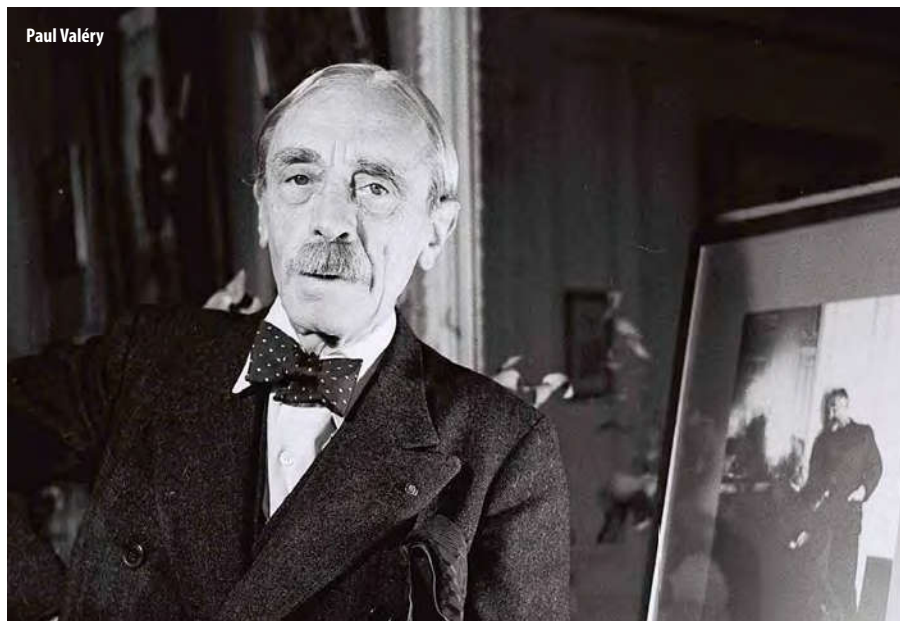
Jordi Marrugat explica a la seva esplèndida *Introducció* que, a *Tal qual*, el lector hi trobarà els “vuit reculls de reflexions [...] escrits en quaderns personals des de principis de segle”. Són reflexions anotades, diu Paul Valéry, dia rere dia, “abans que es faci de dia, a la matinada” en una solitud en què “la idea d’un [...] lector, és del tot absent”. És a dir, que no escriu per comunicar sinó només per fixar algunes idees incipients que ens arriben, diu, “en el seu desordre [...] en el seu estat naixent o provisional” i, per això, creu que “aquests petits textos [no són] sempre fàcils de comprendre”. Som, doncs, al llindar dels aforismes que el Diccionari defineix com una “Proposició breu i sovint enginyosa que enuncia una norma científica, filosòfica o moral sense argumentar-la”, amb més impacte intel·lectual, doncs, que argumentació rigorosa. L’obra té, tanmateix, alguns atractius inqüestionables, començant per l’enorme prestigi que va tenir —i té— Valéry com a poeta i com a pensador.

Pel meu gust, el més valuós d’aquests textos és la potència expres-

siva del seu estil, un mèrit que també ho és de l’excel·lent traducció del poeta Antoni Clapés. No es tracta d’elegància o d’ornamentació, sinó, com dèiem, de capacitat expressiva: és a dir, que no només identifica el que vol dir sinó que també ho comunica amb tota la complexitat —to, perspectiva, sensació, convicció— amb què ho experimenta. Per exemple, quan parla dels estils diu: “L’estil eixut travessa el temps però ho fa com una mòmia incorruptible, malgrat que els altres, inflats de greix i subornats amb imatgeries, es podreixen amb les seves joies. Més tard, retiren algunes diademes i alguns anells de les seves tombes”. És a dir, l’estil més eixut perdura però és inexpressiu i mort — com una mòmia— mentre que l’estil artificios i abarrocat és vanitós, exhibicionista i superficial com les joies. L’enterraran tot i que d’altres escriptors potser el copiaran com si fossin saquejadors de tombes. O quan al·ludeix a les influències literàries: “No hi ha res més original [...] que nodrir-se dels altres. Però cal digerir-los. El lleó és fet amb xai assimilat”. O quan condemna

—impudent— les crítiques malignes: “Quants judicis només són emissions de fermentacions intestinals! Alleugen els autors i infecten l’aire intel·lectual de la resta”. No acabaríem. En aquest aspecte, Valéry és, certament, intel·ligent i brillant.

El lector, però, no hi trobarà una estructura temàtica sinó un *patchwork* de molts temes tractats amb talent encara que s’hi colin obvietats o afirmacions que, a mi, em semblen qüestionables. Malgrat això, però, la personalitat intel·lectual de Valéry s’hi dibuixa amb una considerable nitidesa, i sobre algunes qüestions es manifesta amb claredat i continuïtat. Per exemple, sobre la identificació del poema amb la forma (“una forma, mai no l’oposarien estúpidament al fons”), o quan defineix la poesia (“una festa de l’Intel·lecte” tot i que “el pensament ha d’estar ocult en els versos com la virtut nodridora en el fruit. Un fruit és aliment, però només sembla una delícia”) i el sentit dels poemes en clau simbolista (“expressar [...] els crits, les llàgrimes, les carícies, els petons, els sospirs, etc. i que semblen voler expressar els objectes en el que tenen d’aparença de vida”), o quan al·ludeix a l’obsessiva necessitat de polir els poemes (“Una correcció feliç [...] Tot es desperta [...] Tot torna a verdejar”, o la malfiança per les novetats gratuïtes (“el que és nou només té atractius irresistibles per als esperits que demanen al simple canvi la màxima excitació”), el rebuig per l’art mancat, deliberadament, de sentit (“Aquest llenguatge tenia per sentit la seca absència de sentit [...] i el resultat era una imatge de disgust”) o sobre el baix concepte de la política (“Tota política preveu, abans que res, afusellaments en massa; i després, la felicitat universal”), o l’hostilitat cap a les creences religioses (“El capellà sostenint el copó, portant de boca en boca l’aliment que és enigma [...] em fa pensar en un enorme insecte d’or que fecunda metòdicament files de femelles”). I són constants també les referències a la música, a la llengua, a la ciència i al que en podríem dir el món interior: la intel·ligència, sense la qual l’home podria “davallar a la inconstància i a la futilitat simiesca”, o, en la seva terminologia, l’ànima, l’esperit, la fantasia i, molt especialment, el somni.

Aquesta mena de textos tan sintètics, tan aforístics, els admirarà, sobretot, el lector que entengui de què estan parlant i, si no és així, els trobarà críptics o no-

més enginyosos. Però quan identifiqui allò de què parla, aleshores en valorarà la informació, però sobretot la forma amb què l’expressa.

JORDI VALLS POZO
Pla 10 de l'espai exterior

Poesia 3i4
Premi Octubre Vicent Andrés Estellés de Poesia 2020

PLA 10 DE L'ESPAI EXTERIOR
de JORDI VALLS POZO
Premi Octubre Vicent Andrés Estellés
de Poesia 2020

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat